

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת לך-לך¹

ח' במרחשוון

בקריאת ההפטרה, קרא הרבי "וקוּי ה' יחליפו כוח" (ישעיה מ, לא)².

יום שני

י' במרחשוון

תענית 'שני' קמא. בימינו אלה, אין נוהגים בתעניות בה"ב³, גם (ואדרבה - בעיקר) בחוגי

(1) כן הוא שם הפרשה בתורה-אור, תורת-חיים וכו', עד היום-יום ולקוטי-שיחות ועד בכלל.

(2) הרה"ח ר' יוסף-יצחק שיחי' אופן והרה"ח ר' טוביה שיחי' זילברשטרום (האחרון כתב הביתה כשמע זאת לראשונה מפי הרבי, כיוון שלמד לקרוא אחרת), כדעת האבן-עזרא שהביא המנחת-שי בתהילים לו,ט וכן הוא במסורה שבמקראות גדולות שלו ושלנו, וכן נדפס בחומש 'תורה תמימה' שממנו קרא הרבי את ההפטרה. ולא כדעת הרד"ק והמנחת-שי עצמו, וכנדפס בחומש היידנהיים, בתנ"ך קורן, בתנ"ך ברויאר (שממנו נעתק -ספר ההפטרה - חב"ד', הוצאת קה"ת תשנ"ה) ובתיקון 'איש מצליח', שהצירי תחת הוי"ד וקוראים וקוּי". זאת למרות שלדעת הראב"ע והמסורה הנ"ל הרי בתהילים שם צריך לומר "וקוּי", ולמעשה בכל ספרי התהילים, גם ב'אוהל יוסף יצחק', נדפס שם "וקוּי", אם-כי אין בירור איד קרא הרבי שם.

(3) למרות שהעניין נפסק בשו"ע הבי"י ובשו"ע אדמו"ר הזקן

יום חמישי

י"ג במרחשוון

תענית 'חמישי'.

יום שישי

י"ד במרחשוון

יום חמישי בלילה, אור ליום שישי: סוף זמן קידוש לבנה לכתחילה - כל הלילה.

(בסימן מיוחד, או"ח סי' תצב), "לפי שחוששין שמא מתוך משתה ושמתת המועד באו לידי עבירה". ולפני כמאה שנה התרעם הגר"ע גרודזנסקי ז"ל בוויילנא על רב גדול "שהנהיג כמה קולות בסדר דבה"ב ויו"כ קטן..." (ראה מבוא לקונטרס ומעין עמ' 25).

(4) 'התנועות' תשמ"ח ח"ג עמ' 258 ואילך, וראה שם ביאור טעמו של דבר - אם כי הרבי נשיא דורנו בעצמו הקפיד להתענות בתעניות אלו.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחי

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישע' ע"ה דייטש

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תרצא

ערב שבת-קודש

פרשת לך-לך

ז' במרחשוון ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ז' במרחשוון ה'תשס"ח – י"ד במרחשוון ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ז' במרחשוון	פרק יד-טז.	הלי שמיטה ויובל פרק יא.	מל"ת קפז. קפו. קפט. קצ. קצא. קצב.
ש"ק	ח' במרחשוון	פרק יז. הלי שחיטה... בפרקים אלו. פרק א-ב.	פרק יב.	מל"ת קצג. קנג. קצד. מ"ע קמו.
א'	ט' במרחשוון	פרק ג-ה.	פרק יג.	מל"ת קא.
ב'	י' במרחשוון	פרק ו-ח.	שאלו שלום וגוי. ספר עבודה והוא ספר שמיני... הלי בית הבחירה... בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע קמו.
ג'	י"א במרחשוון	פרק ט-יא.	פרק ב.	מל"ת שו.
ד'	י"ב במרחשוון	פרק יב-יד.	פרק ג.	מ"ע קמח.
ה'	י"ג במרחשוון	נדבות פי וגוי. ספר הפלאה והוא ספר ששי... הלי שבועות... בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מל"ת סא.
ו'	י"ד במרחשוון	פרק טו-יז.	פרק ה.	מל"ת סב.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר**		זמן ציצית ותפילין	זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	120 ד'	72 ד' לפני הזריחה							
ו', ז' במרחשוון	3.47	4.34	4.55	5.51	8.36	11.26	11.54	5.05.3	5.30
ש"ק, ח' במ"ח	3.48	4.34	4.56	5.52	8.36	11.26	11.54	5.04.2	5.29
א', ט' במרחשוון	3.48	4.35	4.57	5.53	8.36	11.25	11.54	5.03.1	5.28
ב', י' במרחשוון	3.49	4.36	4.57	5.54	8.37	11.25	11.53	5.02.0	5.27
ג', י"א במרחשוון	3.50	4.36	4.58	5.54	8.37	11.25	11.53	5.00.9	5.26
ד', י"ב במרחשוון	3.50	4.37	4.59	5.55	8.37	11.25	11.53	4.59.9	5.25
ה', י"ג במרחשוון	3.51	4.38	4.59	5.56	8.38	11.25	11.53	4.58.8	5.24
ו', י"ד במרחשוון	3.52	4.39	5.00	5.57	8.38	11.25	11.52	4.57.8	5.23

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
*** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו (סדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"י שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש	הדה"י	צה"ש
לך	4:27	5:39	4:42	5:41	4:33	5:39	4:45	5:41
וירא	4:20	5:32	4:35	5:34	4:25	5:32	4:38	5:34

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזכיר: מכון ליובאוויטש שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

ועדיין צריך ביאור: במשנה' נמנו כמה פסולים כיון, ויש מהם הפסולים אף בדיעבד, ויש שכשרים בדיעבד. ותקשי לדברי הרשב"ם, למה לא נתרבו כולם להכשר מהריבוי של "הסך נסך - מכל מקום". ואולי קים להו לרבותינו ז"ל בפסולי היין שישנם גרועים טובא ויש שאינם גרועים כל כך, והם הם אלו שראו להכשירם משום הריבוי של "הסך נסך - מכל מקום".

אמנם במאירי שם הוסיף לבאר:

יין מגיתו... ואם הביא כשר... ואף-על-פי שהמתוק פסול וזה מתוק הוא, הואיל וסופו לעבור - כשר.

ואולי כוונת המאירי היא כעין הא דקים לן⁸ לענין תנאים שהתנתה תורה "כל הראוי לכילה - אין בילה מעכבת בו". ולכן אף שהתורה התנתה "שכר - מידי דמשכר", הרי כל שבכוח היין לקבל תכונה זו, סגי בהכי.

ואם כנים הדברים, הרי מיץ-ענבים המפוסטר גרוע מיון מגיתו, ויפסל לגבי המזבח אף בדיעבד, שהרי לעולם לא יגיע לאיכות של יין המשכר. ואם-כן, אף לענין קידוש לא יוכשר⁹.

ומכיוון שדברי הפוסקים בעלי השו"ע¹⁰ שתומים בזה, ורק העתיקו את ההלכה של "יין מגיתו" מבלי לפרש טעמה, יש יסוד נכון להחמיר כדעת המאירי - שלא לקדש על מיץ-ענבים.

הרב לוי-יצחק ראסקין, דומ"צ קהילת ליובאוויטש, לונדון (מתוך שו"ת 'בשדה השליחות' העומד לצאת לאור בקרוב א"ה)

(7) מנחות פו ב.

(8) שם קג ב, וש"נ.

(9) **הערת המערכת:** בשו"ת שבט הלוי (ח"ט סי' נח) הביא מהמאירי (שם, ובפסחים קז, ב) שיון המתוק מאילו כשר לקידוש אף שבסופו אינו משכר ואינו כשר לניסוך, ולמד מזה להלכה למעשה שאין חשש לקדש על מיץ ענבים אף שלא יתסוס גם בעתיד. ובשו"ת משנה הלכות (חי"ג סו"ס לח) אף מעדיף מיץ ענבים תעשייתי (שמטופל פחות ע"י כימיקלים ותוספות שונות) על-פני יין תעשייתי. ובשו"ת מנחת שלמה ח"א סי' ד (עמ' יג טור ב) כתב בענין זה: "דאף דמיץ ענבים מבושל או מפוסטר אפשר דלא חזי לתסוס ולהיות ממש יין, מ"מ כיוון דמיד שנסחט כבר חל עליו שם יין לענין קידוש וברכה וגם כשר בדיעבד אפילו לנסכים, לכן שפיר נשאר בברכת הגפן שהיה עליו קודם כיוון שגם עכשיו הוא טוב לשתיה...". ולהעיר מאג"ק (ח"ט עמ' ריג, ולקוטי שיחות כרך לב עמ' 197) שם מציע הרבי לחולה לסחוט מיץ מענבים מבושלים (שלפי סדרת המנחת-שלמה אף לא היתה להם שעת הכושר), ומהמובא ב'אוצר מנהגי חב"ד' (ניסר"סיון עמ' קלט) שהן כ"ק אדמו"ר מהור"י צ' והן כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו השתמשו במיץ ענבים סחוט ל' כוסות כאשר לא הצליחו להשיג יין שנעשה בהידור כרוזום. על-כן נראה לכאורה שאין לראות בזה חשש הלכתי, אלא רק הידור פרטי במקום שאפשר.

(10) או"ח ריש סי' ערב.

דין מיץ-ענבים לענין קידוש וכו'

נהוג בליובאוויטש שלא לקדש על מיץ-ענבים¹. וכך היה מורה הג"ר זלמן שמעון דווארקיין ע"ה, רב ביהמ"ד של כ"ק אדמו"ר זי"ע, שלא לקדש על מיץ, והיה אומר שאפשר להוסיף מיץ אל היין עבור הזהירות של מזיגת הכוס במים². ואילו עמא דבר - לא מליובאוויטש - נהגו לקדש על מיץ-ענבים ללא פקפוק³, על כן נתתי אל לבי לברר הנימוק של הזהירות שלנו בזה.

מיץ-ענבים הנפוץ כיום, אופן עשייתו הוא שלאחרי שנסחטו הענבים מחממים את המיץ לדרגת חום הראוי לתהליך פיסטור (pasteurization), ובוזה נעצר תהליך התסיסה והמיץ לא יתחזק עוד להיות כשאר יין דעלמא.

והנה איתא בגמרא⁴:

אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, אין אומרים קידוש היום אלא על היין הראוי לנסך על גבי המזבח. למעוטי מאי? אילימא למעוטי יין מגיתו, והא תאני רב חייא: יין מגיתו לא יביא, ואם הביא כשר. וכיוון דאם הביא כשר - אנן אפילו לכתחילה נמי, דאמר רבא: סוחט אדם אשכול ענבים ואומר עליו קידוש היום.

ופירש רשב"ם⁵:

יין מגיתו. תירושו: לא יביא. משום דכתיב (במדבר כח, ז) "הסך נסך שכר", מידי דמשכר: ואם הביא כשר. דליכא עיכובא. אי נמי "הסך נסך" מכל מקום. וכיוון דלנסכים כשר בדיעבד, לגבי קידוש חשיב לכתחילה, דלא חמיר קידוש כניסוך.

ובכוונת הרשב"ם נראה שרצה לומר לפירוש הראשון, שהכלל בקדשים הוא שכל שלא שנה עליו הכתוב אינו מעכב⁶, ולכן אין התנאי "שכר - מידי דמשכר" לעיכובא. ולפירוש השני, הרי מה שנתרבה יין מגיתו להכשירו בדיעבד הרי הוא כעין גזירת הכתוב.

(1) מסופר שבבלי שמיני-עצרת תשל"ח, אחרי אירוע-הלב, כשהציעו לכ"ק אדמו"ר זי"ע לקדש על מיץ-ענבים, ענה ואמר: "קידוש עושים על יין [ולא על מיץ-ענבים]" (כפר חב"ד' מס' 497, ובכ"מ).
 (2) ראה שו"ע"ר סי' קפג ס"ג, וש"נ. ועל-פי סוד יש לדייק בזה - ראה מנהג ישראל תורה (או"ח שם, ס"ב).
 (3) ולא ידעתי למה לא חששו לכך שמצוה מן המובחר לקדש על יין ישן, לא על יין מגתו (מגן אברהם סי' רעג סק"ג, שו"ע"ר שם ס"ב). ואכן בשו"ת באר משה (ח"ו סי' ג) מעדיף יין על מיץ-ענבים, וכן מעדיף יין מגתו על מיץ-ענבים מפוסטר, אחרי שכבר הופסק כחו.
 (4) בבא בתרא צו א.
 (5) הלכה זו הובאה בריו"ף פרק ערבי פסחים (כב ב), ובר"ן שם פירש הגמרא כמעט בלשון הרשב"ם.
 (6) יומא נב, ב, וש"נ.

לחגור מותניים ולצאת לעסוק בשליחות!

אברהם ישב בכבודה של מלכות והוצרך להיטלטל בדרכים, ודווקא בזכות זה קיבל את כל הברכות • הוראה נפלאה מחברי הסנהדרין, שהיו 'רופאים ועורכי דין', ועם זאת - חגרו מותניהם והסתובבו בעיירות למצוא את הצריך תיקון, ואם יהודי נכשל הרי זו אשמת הסנהדרין!... • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

והיינו, שאף-על-פי "שהדרך גורמת לשלשה דברים, ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת את השם", מכל מקום, נאמר לאברהם "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך", "הבטיחו על הבנים ועל הממון ועל השם"⁸.

ב. וכיוון שעניין זה מספר הקב"ה בתורה, מלשון הוראה⁹, הרי זו הוראה עבורנו לדעת כיצד צריכים אנו להתנהג:

יכול משהו לחשוב שמוטב לו לישב בביתו, בעירו, במקום של כבוד - שאז יוכל לפעול יותר בענייני יהדות, בנוגע לעצמו, וברוך ממילא גם בנוגע לאחרים,

- נדמה לו שהוא "קיסר"... ואין זה לפי כבודו לצאת לדרך ולחזור בעיירות כו', ומה גם שהדבר יידוע לקרוביו, וגם למחותניו, ואז תרד חשיבותו בעיניהם; ומלביש זאת ב"קדושה", באמרו, שכאשר תקטן חשיבותו תקטן גם יכולת השפעתו... - מה שאין כן כאשר ילך בדרך, אזי הדרך ממעטת פריה ורביה וממעטת את הממון וממעטת

א. אודות אברהם אבינו, היהודי הראשון, "אחד היה אברהם"¹ - מצינו שהיה מלך, כדאיתא במדרש² על הפסוק³ "עמק המלך", "שהושוו שם כל האומות והמליכו את אברהם עליהם".

ואף-על-פי-כן, אמר ה' אל אברהם "לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך וגו' ואגדלה שמך"⁴, וכדאיתא במדרש⁵ "למה היה אברהם אבינו דומה לצלוחית של פליטון"⁶ (שמן מרקחת ותערובות בשמים?) . . . מונחת בזית, ולא היה ריחו נודף (והיינו, שכאשר נמצאת במקום משומר, עטופה ומצוחצחת, אינה ממלאת את תכליתה, לא יודעים מה יכולה לפעול, ומהו הצורך בה), כיוון שהיתה מיטלטלת היה ריחו נודף, כך אמר הקב"ה לאברהם אבינו טלטל עצמך ממקום למקום ושמן מתגדל בעולם".

(1) יחזקאל לג, כד.
 (2) כ"ד פמ"ג, ה. הובא בפרש"י עה"פ לך לך יד, יז.
 (3) לך לך שם.
 (4) ר"פ לך לך.
 (5) כ"ד פל"ט, ב. בתנחומא לך לך ג.
 (6) כ"ה בתנחומא שם.
 (7) פי' עץ יוסף שם.

(8) לך לך יב, ב ובפרש"י.
 (9) ראה זח"ג נב, ב. רד"ק לתהלים יט, ח. ועוד.

את השם.

ובכן: כמה דברים אמורים שההליכה בדרך גורמת היזק - רק כאשר נמצאים תחת שליטת הכוכבים ומזלות; אבל כאשר מדובר אודות יהודי שהולך בשליחותו של הקב"ה - שאז נעשה אצלו על דרך מה שנאמר באברהם¹⁰ "ויוצא אותו החוצה גו", "אמר ליה צא מאצטגנינות שלך שאין מזל לישראל, מאי דעתך דקאי צדק (שהוא מזל שלך) במערב (שהוא מקום מצונן ואין ראוי להוליד), מהרנא ומוקמינא ליה במזרח" (שהוא מקום חום)¹¹, וזהו "ויאמר הבט (מלמעלה למטה) גו' וספור הכוכבים", להיותך למעלה מהם, ואין לך מה להתחשב בהם - אזי לא זו בלבד שהדרך אינה ממעטת את הבנים והמזון והשם, אלא אדרבה כו'.

וכפי שמצינו בשעה שהתחילה היהדות בעולם אצל היהודי הראשון, אברהם אבינו - שנצטווה "לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", מכל המקומות שבהם ישב בכבודו של מלכות, ולהיטלטל ממדינה למדינה, ולא עוד אלא שמיד בכואו למדינה הראשונה נעשה רעב בארץ¹², ואמרו לו, שבגללו נעשה הרעב... ואף-על-פי-כן, זו היתה הדרך שעל-ידיה נתברך - "והיה ברכה" - בג' הדברים: בנים ממון ושם.

וכן הוא בנוגע לכל אחד ואחד מיישראל: כדי שיהודי יתגדל ("ואגדלה גו") - ברוחניות או בגשמיות או בשניהם - אין לו ברירה אחרת מלבד מילוי שליחותו של הקב"ה, ולא רק במקום שמתאים לו ("וואו אים שטייט אָן") - כאשר יושבוהו "במזרח", יכבדוהו "בעלייה", והלייה חשובה ("די שענסטע"), אזי יעשה "טובה" להקב"ה ויברך ברכה, אלא גם כשיושב "במערב", וכשנמצא ברחוב - "מתאים לו" לעסוק בשליחותו של הקב"ה.

ג. ובעניין זה יש הוראה גם מהנהגת הסנהדרין

- כדאיתא בתנא דבי אליהו רבה¹³ ש"היה להם (לחברי הסנהדרין) לילך ולקשור חבלים . . . במותניהם . . . ויחזרו בכל עיירות ישראל . . . וילמדו את ישראל כו'":

כדי להתמנות לסנהדרין - צריכים להיות "חכמים ונבונים, מופלגין בחכמת התורה . . . יודעים קצת משאר חכמות כגון רפואות וחשבון ותקופות ומזלות ואצטגנינות ודרכי המעוננים והקוסמים והמכשפים . . . ושידעו ברוב הלשונות"¹⁴.

ולכאורה, מהו הצורך בחברי הסנהדרין דווקא בשביל להיות נע ונר ("אָ וואַנדערער") בעיירות ישראל, ללמד אל"ף-בי"ת כו', ולהורות לבני-ישראל על דבר שמירת שבת וכיוצא בזה - כיצד יוכל בתפקיד זה להשתמש בכל הידיעות שבזכותם נתמנה לסנהדרין גדולה?!

אף-על-פי-כן אומר בתנא דבי אליהו, שכאשר סנהדרין אינם מתנהגים באופן כזה (לחגור חבלים במותניהם ולחזר בעיירות ישראל כו'), הרי הם אשמים בהריגתם של ישראל!...

והיינו, שכתוצאה מזה שאינם מחזרים בעיירות ישראל ללמדם כו', יתכן שבמשך הזמן ימצא יהודי שהם יצטרכו לשפוט אותו משפט מות, ואז נקראים הם סנהדרין "חובלנית" (קטלנית)¹⁵ - לא בגלל שלא פסקו את הדין לאשרו, אלא בגלל שהם היו יכולים למנוע שיהודי זה לא יבוא למעמד ומצב שיתחייב משפט מות, אילו היו באים לעירו ומלמדים אותו וכו'¹⁶, ונמצא, שכאשר יהודי עובר עבירה שיש בה איסור לאו - מגיע לסנהדרין מלקות, ואם עובר עבירה חמורה יותר שחייבים עליה מיתה - נקראת הסנהדרין "קטלנית": הם הרגו נפש מישראל!

וזוהי ההוראה לכל אחד ואחד:

ישנם החושבים שכדי לשאת חן בעיני החברים, בעיני המחותרים, בעיני בעלת-הבית ("בא די אייגענע בעל-הבית'טע") - צריכים לשבת בראש, וכשיושבים שם צריכים "להתנפח" ("בלאָזן זיך")... ומזמן לזמן לומר איזה דבר התעוררות

(13) פי"א.

(14) רמב"ם הל' סנהדרין פ"ב ה"א-ו.

(15) מכות ז, א. רמב"ם שם פי"ד ה"י.

(16) ראה לקו"ר ח"ב שכב, א ואילך.

(10) לך לך טו, ב ובפרש"י.

(11) שבת קנו, סע"א ואילך (ובפרש"י).

(12) לך לך יב, יו"ד ובפרש"י. ב"ר פ"מ, ב. פדר"א פכ"ו. וראה

תולדות יצחק (להר"י קארן) עה"פ.

הזירו - על-ידי ריבוי מים (במקום 500-600 ליטר לחודש לעץ כמו בהדרים, נותנים 1,500 ליטר), דשן וכימיקלים. כל זה גורם כמובן לריבוי מיץ ולשינויים נוספים.

הזכרת 'מקרא קודש' בחול-המועד

הספרדים והתימנים אומרים! בכל תפילות יום-טוב "ביום טוב מקרא קודש הזה", ובכל תפילות חול-המועד "ביום מקרא קודש הזה", כולל ברכת המזון, והאשכנזים אינם אומרים כלל "מקרא קודש", חוץ מ"ותיתן לנו" דמוסף (על כללות הרגל). ונשאלתי מה הטעם שבנוסח חב"ד אומרים תמיד ביום-טוב "מקרא קודש", אבל בחול-המועד אין אומרים זאת אלא בתפילת מוסף³.

והנה על-פי האמור בשולחן ערוך אדמו"ר הזקן במראה-מקומות ר"ס רמב"א, שחול-המועד אינו נקרא "מקרא קודש"⁵ אלא לעניין הקרבנות בלבד, ניתן להבין מדוע רק במוסף אומרים לפי נוסח אדמו"ר הזקן "ביום מקרא קודש הזה", ולא בשחרית או בכרכת המזון.

ולהעיר שבשולחן ערוך רבינו סי' ל"א איתא בפשיטות, כדעה יחידה ללא חולק, שאיסור מלאכת חול-המועד הוא רק מדרבנן, ומתאים להנ"ל. אבל אין קשר הכרחי בין העניינים, שהרי הרמב"ם דסבירא ליה שמלאכת חול-המועד מדרבנן כתב יחד עם זה על חול-המועד ש"נקרא מקרא קודש"⁷, וגם בסידורו שבסוף ספר אהבה כתב לומר "מקרא קודש".

(1) כדעת המחבר בשו"ע סי' תצ"ג, חק יעקב שם ס"ק ה, ומנהג קצת מדינות' שהובא בשו"ע אדמו"ר הזקן סי' תפז ס"ו.

(2) כדעת הרמ"א שם, וכן ברור בשו"ע אדמו"ר הזקן שם, שהאומרים "מקרא קודש" ביום-טוב, אומרים אותו גם בחול-המועד - אבל להלן בס' תצ"ח כתב אדה"ז רק "שבמקצת מדינות אין אומרים 'מקרא קודש' בחולו של מועד כמו שנתבאר בס' תפז", משמע שביום-טוב כן אומרים זאת.

(3) נוסחנו הובא גם באנציקלופדיה התלמודית ערך חוה"מ ובהערות 989-993, אבל לא נתבאר טעמו שם.

(4) וצריך ברור אם הוא בודאי לאדה"ז.

(5) בשו"ע שם מביא שתי דעות אם בביטוי "מקרא קודש" הכוונה לכבוד ועונג (דעה ראשונה בסתם שם, וכן להלן סי' רפח ס"ז) או רק לאיסור מלאכה (דעה שניה ב"וי"א"). בס' תקכ"ט ס"ה כתב על חול-המועד "שלא נאמר בהן מקרא קודש" ללא הסתייגות.

(6) ונשמט מהדיון בזה בס' חוה"מ כהלכתו פ"ב, ביאורים ס"ק ג.

(7) הל' יו"ר פ"ז. לעומת מה שכתב על יו"ט לעיל פ"ו ה"ז: "כל ימים טובים נאמר בהן מקרא קודש", ראה חוה"מ כהלכתו בביאורים רפ"א, אם הכוונה ברמב"ם ש"מקרא קודש" זה הוא רק מדרבנן.

אתרוגי כפר חב"ד / 'מקרא קודש' בחול המועד

מיץ באתרוגים

שאלה: אחד מארבעת הסימנים שנאמרו כדי להבחין בין אתרוג מורכב לבלתי-מורכב, הוא "כי תוך של המורכב דהיינו הגוף הוא רחב, ומוהל שלו רב, והקליפה התיכונה, דהיינו קליפה העבה שבאתרוג, היא אינה עבה כל-כך במורכב, כמו באתרוג [=בלתי-מורכב] שהקליפה עבה מאד, ותוך שלו קצר, ואין בו מוהל רב" (שו"ע אדמו"ר הזקן סו"ס תרמ"ח, ממג"א שם).

נכון אמנם שבספר המנהגים, מנהגי סוכות, מביא הרבי בהערה את דברי החתם סופר (בשו"ת חלק או"ח סי' רז. וועל-דרך-זה כתבו בבכורי יעקב, תוספת ביכורים סו"ס תרמ"ח. ישועות יעקב בתשובת נכד המחבר שם. משנה ברורה שם ס"ק סה) "דינו של אתרוג כדין עוף טהור, שאינו נאכל אלא במסורת", ואתרוגים "הבאים מיאנאווא, שמסורת בדינו מאבות אבותינו... הן הנה הכשרים ואין צריכים שום סימן".

אמנם בספר 'ארבעת המינים על-פי שולחן ערוך אדמו"ר הזקן' (להרב משה שי' ויינר, ח"ע עמ' רל) יצא לחדש, מדיוק מה שהביא זאת אדמו"ר הזקן בין "דברים הפוסלים באתרוג", אף שהמורכב אינו מין אתרוג כלל, (ש'רוב?) סימני המורכב פוסלים אף באתרוג ודאי - שאינו הדר, עיין שם. וצריך עיון, הרי זה היפך הביטוי דלעיל "ואין צריכים שום סימן"? וגם בסי' תרמ"ז שכותרתו "דיני הדס" שלל אדמו"ר הזקן (ס"ב) את ההדס השוטה ש"אינו מין הדס כלל" ובסי' תרמ"ז שכותרתו "דיני ערבה" שלל (ס"ג) את הצפצפה, שאינה מין ערבה - כל זאת כמו בשולחן ערוך הבית-יוסף ממש.

בכל אופן, נשאלתי האם יש הסבר לכך מדוע באתרוגים מגידול כפר-חב"ד יש הרבה מיץ.

פניתי בנדון לאחד מוותיקי מגדלי האתרוגים בכפר-חב"ד, הרה"ח ר' אלעזר שי' גורליק, ואלה דבריו:

אכן, ברוב האתרוגים הנמכרים מכפר-חב"ד יש הרבה מיץ. וגם המגדלים תהו על כך בתחילה.

באופן טבעי גדל האתרוג אצלם במיעוט מיץ, ככתוב בסימנים. וכך גדלים הפירות הראשונים מן הפריחה שבשלהי החורף. אולם אלו מבשילים כבר בסיוון-תמוז, וכמעט לא ניתן, ובוודאי לא כלכלית, לשומרם באקלים של ארץ-ישראל מאז ועד תשרי (אם-כי ניסו להחזיק אתרוג כזה בטמפרטורה מבוקרת של כ-11 מעלות צלזיוס, ובאמצע הזמן להטבילו בחומר משמר וכו', והצלחו). לכן הם מסירים את הפירות הללו לאיבוד בעודם קטנים, ורק הפירות המאוחרים נשארים לסוכות, ואת גידולם מנסים לזרז ככל האפשר.

האתרוג גדל באופן טבעי בשלושה חודשים. ע"י זירוז יכולים לגדלו בשבעים יום (מהפריחה ועד הקטיף).

("זאגן אַ וואָרט"), שצריכים ללמוד תורה ולקיים מצוות.

ועל זה באה ההוראה - כפי שכבר היה לעולמים: בסנהדרין גדולה ישבו לומדים גדולים, שידעו נגלה דתורה ונסתר דתורה, וידעו גם חכמת הרפואה ותורת המשפטים (רופאים ועורכי-דין), וכל שאר החכמות שבועולם שהיו צריכים לידע כדי לפסוק דינים; ואף-על-פי-כן, במה התבטאה עבודתם על-

על הרצונות של קדושה, "מולדתך" קאי על הרגילות שמצד הטבע של נפש אלקית, ו"בית אביך" קאי על הקב"ה, אבינו שבשמים, והיינו, שצריך לעזוב כל עניינים אלה, כדי לילך לדבר עם יהודי שאינו יודע מאומה אודות עניני קדושה, שלכן צריך להתחיל את השיחה עמו מדברים כאלה שאצלו הם "דברים בטלים", ולאחרי זה יוכל להניח עמו תפילין -

כדי שיהודי יתגדל ברוחניות או בגשמיות או בשניהם - אין לו ברירה אחרת מלבד מילוי שליחותו של הקב"ה, ולא רק במקום שמתאים לו

הנה דווקא על-ידי זה נעשה "ואעשך לגוי גדול ואברכך ואגדלה שמך", שזוהי הברכה "על הבנים ועל הממון ועל השם". ואז מתקיים הפסוק "אחד היה אברהם וירש את הארץ", והיינו, שאף-על-פי שבתחילה "אחד היה אברהם", שנקרא "אברם העברי"¹⁹, על שם ש"כל העולם כולו מעבר אחד והוא מעבר אחד"²⁰, הנה לאחרי זה "וירש את הארץ", היינו, שהפירות והפעולות שלו מתפשטים עד שכובשים את כל הארץ שנמצא בה.

פי דין תורה - לחגור מותניהם בחבלים, ולחזור ולא בירושלים, עליה נאמר¹⁷ "מלאתי משפט", "מלתי כתיב", שהיו בה ארבע מאות ושמונים בתי מדרשות, כמניין "מלתי", אלא בעיירות ישראל כדי לשמור ולהציל יהודי מאיסור מיתה, איסור כרת, איסור לאו, ואפילו דקדוק קל של דברי סופרים. הנהגה כזו היא הנהגה הראויה לישיבה בסנהדרין באופן כזה שממשיכים ומביאים חיים בעולם, ולא להיפך חס-ושלום.

ד. וכאמור, כאשר הולכים בשליחותו של הקב"ה באופן ד'לך לך מארצך וממולדתך ומבית אביך", - גם כאשר בשביל זה צריכים לעזוב את "ארצך וממולדתך ומבית אביך" דקדושה¹⁸: "ארצך" קאי

(מהתנועות "ג' תמוז ה'תש"ד. 'תורת מנחם - התנועות' תשי"ד חלק ג' (ב) ע' 97-100)

19. לך לך יד, יג. 20. ב"ר ספמ"ב.

17. ישעי' א, כא. איכ"ר פ"ב, ד. 18. ראה גם שיחת י"ג תמוז (לקמן ע' 120 ואילך). וש"נ.

לקחת חלק בירושת ארץ עשר אומות

התגברות החסידות – ה"רכוש גדול" שבגאולה הקרובה

מצד התגברות החושך בדורות האחרונים בכלל ובזמן האחרון בפרט – נעשה בגבול הקדושה תנועה של יריבו והתפשטות ביותר, כדי לגרש את החושך (כיוון שמציאות הקדושה אינה מניחה התגברות החושך). ומטעם זה נתגלתה תורת החסידות בדורות האחרונים דווקא. וכידוע המשל של אדמו"ר הזקן מביכוד האבן היקרה שבכתר המלך כדי להציל את חייו של בן המלך כו'.

ומזה מובן גודל ההכרח שבלימוד תורת החסידות – כיוון שכדאי למלך לאבד את האבן היקרה שבכתר המלכות, בהכרח לומר שאי-אפשר בלאו הכי, שכן, אילו היתה איזה עצה אחרת, היו משתמשים בה, ולא היו מאבדים האבן היקרה שבכתר המלך!

ועוד זאת – שכללות גילוי תורת החסידות בדורות האחרונים הוא התחלת הגילוי דמשיח, והיינו, ש"חשף הוי' את זרוע קדשו" והתחיל לגלות את הגילוי דמשיח.

ובהקדמה – שבגאולה העתידה יהיה עניין ה"רכוש גדול", במכל שכן וקל וחומר מיציאת מצרים (שלא היתה גאולה שלימה, אלא גאולה שיש אחרי גלות), שבה נאמר "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". וה"רכוש גדול" הוא היריבו וההוספה בתורה – כפי שמצינו (אפילו) באחאב ש"מחמד עיניך" קאי על התורה.

וב"רכוש גדול" גופא – יש אבנים טובות שצריכים להיות "מבין" לידע ערכם, כי כאשר אדם פשוט (שאינו "מבין") מסתכל עליהם, חושב הוא שהם אבנים פשוטות, כיוון שהיוקר שבהם הוא בהעלם; ויש אבנים טובות שכל מי שמסתכל עליהם, גם מי שאינו "מבין", רואה מיד שהם אבנים יקרות ביותר.

ודוגמתו בנוגע לתורת החסידות – שלא צריך להיות "מבין" כדי להעריך את היוקר שבה. צריך רק להסתכל, "אך קוק טאָן", על כל פנים "כחודה של מחט", ואז רואים מיד כמה דברים אמורים.

(תורת מנחם – התוועדות ה'תשי"ג חלק א (ז), עמ' 332-333)

לכל יהודי חלק בארצות קיני קניזי וקדמוני

כיוון ש"לזרעך נתתי את הארץ הזאת גו' את הקיני את הקניזי ואת הקדמוני וגו'" היא הבטחה מפורשת בתורתנו הקדושה, שיש בזה התוקף של "דבר ה' זו הלכה" – נעשה כבר על-פי התורה ההלכה (הקשורה עם הלכה) למעמד ומצב של ירושת קיני קניזי וקדמוני. היינו, שגם בזמן הזה ששטח ארצות אלה (שישנו בקיומו בגשמיות ואפילו בחומריות) הוא בשליטת אינם-יהודים, שייך הוא לבעלותם של בני-ישראל.

ובפרט על-פי הירוע שגם בזמן הגלות (כש"גלינו מארצנו") יש לכל אחד ואחד מישראל חלק בארץ, אמה אחת או ד' אמות, כפי שמצינו לדינא בנוגע לכתיבת פרוכובל על הקרקע שגם בזמן הזה סומכין על החלק בארץ שיש לכל אחד ואחד מישראל. ויש לומר שכן הוא גם בנוגע לארץ קיני קניזי וקדמוני.

ומזה מובן שירושת ארץ עשר אומות היא ב"מזומן", וצריך רק שכל אחד ואחד יושיט ידו ויטול חלקו בארץ – בדרכי נועם ובדרכי שלום, שהרי "באותו הזמן לא תהיה שם לא רעב ולא מלחמה כו'", כי אם שלום אמיתי, הן בחיים הפרטיים והן ועל אחת כמה וכמה, בחיים הכלליים.

(תורת מנחם – התוועדות ה'תשי"ג חלק א, עמ' 251-252)

אכרם במחזה לאמר".

זאת ועוד: "מחזה" בריבוע עולה ר"ג ובגימטרייה – רבא (203).

(ליקוטי לוייצחק עמ' שעז)

ולאכרם היטיב בעבורה (יב,טז)

רו"ל אמרו (פרש"י בראשית כד,סז) שבזכותה של שרה היתה הברכה מצויה בעיסה. זהו "היטיב בעבורה": 'עבור' הוא תבואה, כמו "ויאכלו מעבור הארץ" (יהושע ה). "היטיב בעבורה" פירושו, שהיתה ברכה מצויה בעיסה (בתבואה).

(ליקוטי לוייצחק עמ' שעז)

ואנשי סדום רעים (יג,ג)

ואנשי סדום רעים...: ורבותינו למדו מכאן – ושם רשעים ירקב (רש"י)

"ושם רשעים ירקב" הוא מקרא מלא במשלי (י). מדוע אפוא הוצרכו רבותינו ללמוד זאת גם מפסוק זה?

אלא מהפסוק במשלי (מצד עצמו) לומדים רק שיש להימנע מהזכרת שם רשעים, וכך ישתכח השם מעצמו (ראה רש"י במשלי שם). ואילו מהפסוק דנן אנו למדים, שכאשר מוזכרים את שמם של הרשעים (כאשר יש בכך צורך) – יש לגנותם ולהכתירם בתארי גנאי.

(ליקוטי שיחות כרך ה עמ' 42)

והנשארים הרה נסו (יד,ז)

הרה נסו: להר נסו, הרה כמו להר, כל תיבה שצריכה למ"ד בתחילתה הטיל לה ה"א בסופה (רש"י)

בריש פרשתנו (וכן בסוף פרשת נח) נאמר "ארצה כנען" ואין רש"י מפרש שם שה'ה' בסוף מילה היא במקום ל' בתחילתה, וזאת לפי שהדבר ידוע ומובן מעצמו. מדוע אפוא דווקא כאן מוצא רש"י לנכון לפרש זאת?

אלא: בפסוק דנן היה אפשר לכאורה לצרף את תיבת "הרה" לתיבת "הנשארים" ולא לתיבת "נסו", ואז היה פירוש הכתוב: "והנשארים הרה – נסו" (כלומר, אותם שנותרו בהר, ברחו על נפשם). לפיכך מבאר רש"י שהפירוש הנכון הוא כי הנשארים ברחו אל ההר.

(ליקוטי שיחות כרך י עמ' 46)

אם מחוט ועד שרוך נעל (יד,כג)

בגמרא (סוטה יז) נאמר שבזכות אמירת אברהם "ועד שרוך נעל" זכו בניו לרצועה של תפילין (שרוך היינו רצועה). במדרש (רבה) כתוב, שבשכר זה נתן הקב"ה לישראל מצוות נעל דחליצה.

ויש להמתיק ולקשר הדברים: תפילין ומנעלים שייכים זה לזה, וכמאמר רו"ל (שבת סא) "כתפילין, כך מנעלין: מה תפילין בשמאל, אף מנעלין בשמאל".

(ליקוטי לוייצחק בראשית עמ' 13)

פרשת לך-לך

פרשת לך-לך

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ סיפר:

בהיותי ילד נכנסתי פעם בשבת פרשת לך-לך, בבוקר לפני התפילה, לחדר אבי (הרבי הרש"ב נ"ע), ומצאתיו 'עובר' על פרשת השבוע ('שניים מקרא ואחד תרגום'). הוא היה שרוי במצב-רוח מרומם ובה בשעה זלגו מעיניו דמעות. עמדתי נרעש, בלא שיכולתי להבין כיצד אפשרי מצב-רוח מרומם יחד עם דמעות, אך לא העזתי לשאלו על כך. רק במוצאי שבת, כשנכנסתי כדרכי לאבי, אזורתי עוז ושאלתי לפשר הדבר. אבא ענה: אלה דמעות של שמחה. ומיד הוסיף והסביר: רבינו הזקן אמר ש'צריכים לחיות עם הזמן', זאת אומרת שיש לחיות עם פרשת השבוע ועם פרשת היום של השבוע. פרשת בראשית היא פרשה שמחה בעיקרה - הקב"ה ברא את העולמות והנבראים, והיה שבע-רצון, כפי שנאמר 'וירא אלוקים כי טוב'; אולם סוף הפרשה אינו נעים כל כך.

פרשת נח, פרשת המבול, היא פרשה עצובה; אבל סוף הפרשה שמח - במזל-טוב נולד אברהם אבינו! פרשת לך-לך היא פרשה של שמחה אמיתית. בכל יום ויום מהשבוע חיים עם אברהם אבינו - הראשון שמסר את נפשו לפרסם אלוקות בעולם, ומסירות-נפש זו על התורה ומצוותיה הנחיל אברהם אבינו בירושה לכלל-ישראל.

(ספר-השיחות תש"ב, עמ' 29-30)

* * *

שמה של פרשתנו מורה על הליכה מחיל אל חיל. ונשאלת השאלה: הרי בפרשה מסופר על מאורעות שהם בגדר ירידה - ירידת אברהם למצרים ולקחת שרה לבית פרעה! אלא ירידת אברהם למצרים גרמה לגלות מצרים; ועלייתו ממצרים, במקנה בכסף ובוזה, סללה את הדרך לגאולה ממצרים, ברכוש גדול. כך גם לקחת שרה לבית פרעה הביאה לכך שבגלות מצרים לא משלו המצרים בנשיישראל, כשם שפרעה לא משל בשרה בהיותה בביתו. מובן אפוא, שבפנימיות העניינים יש בירידה זו משום התחלת העלייה, שהרי מטרתה ותכליתה היא העלייה שבאה לאחריה.

(ליקוטי-שיחות כרך ה עמ' 58)

ולאברם היטיב בעבורה (יב,טז)

לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצוייה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר, ולאברם היטיב בעבורה. והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא - אוקירו לנשייכו כי היכי דתתערתו (=כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו. בבא-מציעא נט).

דבר זה, שעל אדם לכבד את אשתו כדי שיתעשר, נאמר על-ידי רבא. רבא הוא מבחינת אברם, כמובא בכתבי האר"י ז"ל שאברם הוא אותיות מרבא. לכן דווקא הוא אמר שעל אדם להוקיר את אשתו בשביל שיתעשר, בדיוק כפי שהיה אצל אברהם.

רמז נוסף לקשר שבין רבא לאברם - רבא היה גר במחוזא, ובאברהם נאמר (לקמן טו) "היה דבר ה' אל

למצוות נטילת ידיים

עדות הרב זוין לגבי זהירות הרבי בכלי הנטילה • באיזה הידור
נהג הרבי מאז הבר-מצווה • חיבור על דיני נטילת ידיים שהחל
הרבי בעריכתו בקיץ תש"ו • מדוע ציין הרבי לדברי הריב"א ולא
לשולחן ערוך עצמו? • הרבי נמנע מלהגיה בפנים • התוועדות
ללא נטילת ידיים

הצד הפנימי של אצבעות יד שמאלו, ואילו כפות ידיהן לא היה משפשף כלל.

והסביר הרב לנדא מדעת עצמו, כי בשולחן ערוך (אורח חיים סימן קסא) יש ב' דעות, אם נטילת ידיים כוללת כל היד עד הקנה או רק אצבעות. וכתב בשולחן-ערוך רבינו: "ונכון להתנות ולומר שאינו מקבל דבר זה בתורת חובה אלא בתורת רשות כו'". וכמובן, תנאי זה צריך להיות ביום ראשון שנכנס לעול מצוות, ולכן בדרך כלל אין הנערים בגיל בר-מצווה יודעים להתנות. אך כ"ק אדמו"ר בוודאי התנה כן ביום הבר-מצווה שלו.

וכיוון שהתנה כן שנטילת כל היד היא רק מצד רשות, אינו יכול לשפשף את כל היד, כמבואר בסימן קס"ב בשולחן ערוך רבינו סעיף ו"א, בטעם השני למה שאמרו חכמים "הנוטל צריך שיגביה ידיו", ועיין בתשובת הצמח צדק (או"ח סימן כה ד"ה בב"י סימן קסב). אמנם בפני רבים, על-פי המבואר בט"ז סימן קס"א שאין לשנות בפני רבים, נטל כ"ק אדמו"ר כרגיל.

השלמת חיבור

נכד ה"צמח צדק"

תקוותי שאולי יהיה [ה] בקרוב זמן פנוי אצלי

בשנת תרפ"ד או תרפ"ה נודמן לגה"ח רבי שלמה-יוסף זוין לנסוע עם הרבי ברכבת. מבית כ"ק אדמו"ר מהר"י"צ נמסר להם אוכל כצידה לדרך הארוכה. הרבי, בצניעות מופלגה, התחמק מליטול ידיים לסעודה. הרב זוין תפס שהרבי פקפק בהידור שבכשרות הכלי לנטילת ידיים. ברור שלא היה מדובר בשום פגם שעל-פי-דין, כ-יאם עניין של חומרא ('ימי מלך' כרך א' עמ' 164).

נטילה על-פי שתי הדעות

בסידור רבינו הזקן עם ציונים והערות בעריכת הרה"ג הרה"ח ר' לוי יצחק רסקין (קה"ת תשס"ד) במילואים עמ' תשלה מביא מה ששמע מפי הגאון רבי משה-יהודה-לייב לנדא שליט"א, אב"ד בני-ברק:

בשנת תשכ"ג זכיתי להיות נוכח בעת שנטל כ"ק אדמו"ר ידיי הקדושות לסעודות ההג בדירת כ"ק אדמו"ר הרי"צ נ"ע. שמתי לב לאופן ששפשף כ"ק אדמו"ר את ידיו הק' לאחר הנטילה, שהיתה באופן שונה מהנהגת אג"ש שיחיו, ואף מהנהגת כ"ק אדמו"ר כשנטל את ידיי בעת ההתוועדות בפני הרבים. והיינו: לאחר שנטל ידיו עד הקנה היה כופף אצבעות יד ימינו ובאחוריהם היה לוטף את

עושה מהר"ש נ"ע, ומניח משפחה הג' מעט מים בכף ידו השמאלית, ובוה משפח' ב' ידיו. על גיליון "היום יום" שלו ציין הרבי

ע"פ הגהת אשר"י [=לחולין ק"ג, א - הובא בבית יוסף לטור יורה דעה סימן סט קרוב לתחלתו] - נטילת ידיים לסעודה ג' פעמים רצופים. כן ה[ה]

בין שני אלפים תוהו, תורה וימות המשיח

הידיעה שחסר היא המביאה להרגשת אלקות

א. ידוע שיש שני אלפים תוהו קודם שני אלפים תורה. כי כך הוא הסדר: שני אלפים תוהו, שני אלפים תורה, שני אלפים ימות המשיח. וזהו "שית אלפי שני דהוא עלמא".

והנה אברהם ויעקב היו בזמן ב' אלפים תורה. בעת ההיא (בב' אלפים תוהו) לא היו יודעים מציאות האור. יתר על כן, לא היה חסר להם האור האלוקי. ומובן שלא השיגו מהות הדבר מהו. כי "יגעת ומצאת תאמין", שהכול בא על-ידי יגיעה. וסיבת היגיעה היא, הידיעה שחסר, וממילא מייגע את עצמו להשיג מהות הדבר כו'. מה שאין כן כשלא חסר להם, מובן שלא השיגו.

אמנם אברהם הכיר את בוראו והשיג השגות נעלות ביותר, שהיה מרכבה לאלוקות ממש כידוע. אך אנשי הדור ההוא לא ידעו כיצד תיתכן הרגשה באלוקים חיים ובמציאות האור, כי היה הדבר רחוק מהם מאוד מאוד.

אך כשהגיעה עת ב' אלפים תורה, וניתנה התורה, שכללות עניין התורה הוא הדעת, החלו להרגיש מעט את קיום מציאות האור, שיש להשתוקק אליו, וכיצד נעים הוא כל כך, ואשר בלעדו לא שייך כלל.

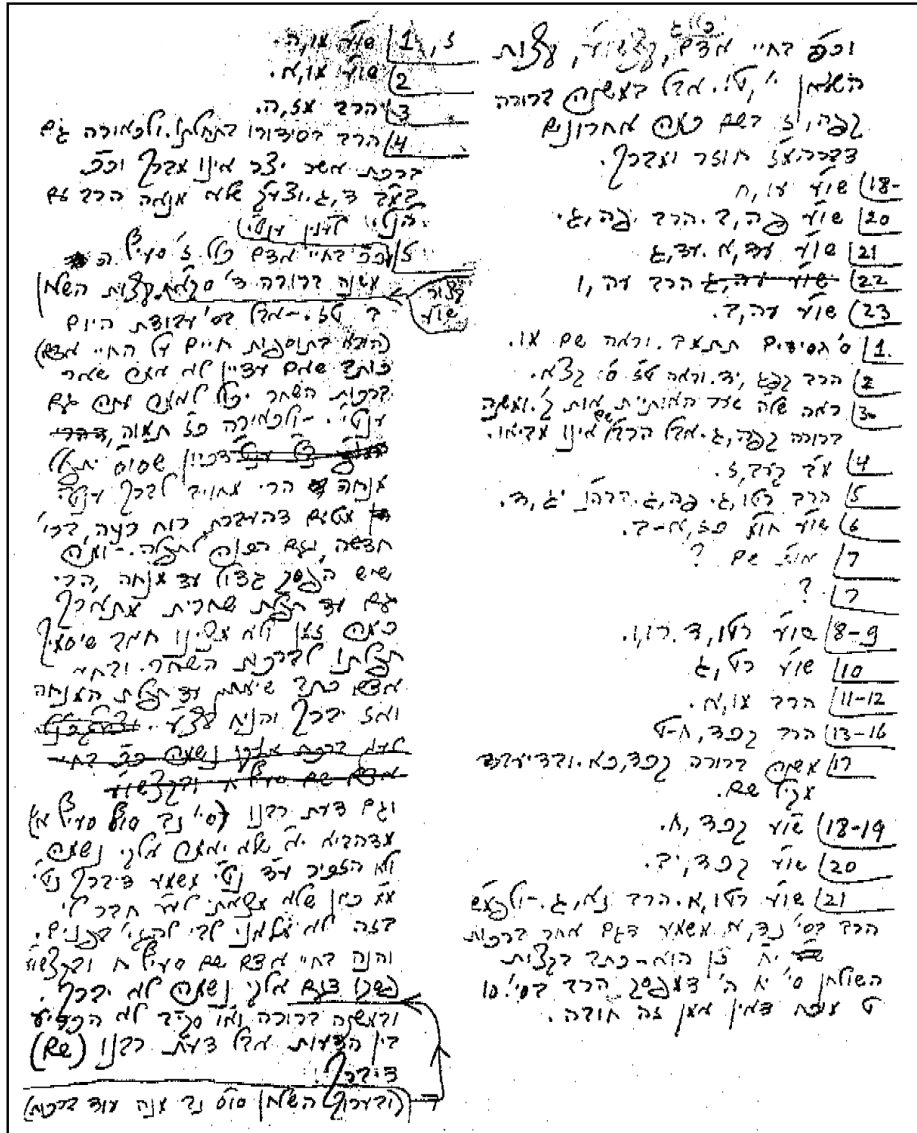
ב. והמשל בזה, תינוק שנולד מונח בצואה ומלוכלך ביותר, ואין נוגע לו הדבר כלל, ואינו מתבייש בזה כלל. אך כשגודל, מרגיש הוא שלא טוב להיות כן, ומתבייש להיות במצב כזה, שהרי רואה שכל האנשים הם נקיים.

כדוגמת זאת, גם בשני אלפים תוהו לא התביישו כלל בזה, ולא הרגישו את הלא טוב שבזה, והיה להם שפע רב בכל ענייניהם הגשמיים והבשריים - כי אור אלוקי מורגש דווקא מתוך הכיוון והצמצום כו'.

השפעה על אנשי הדור

ג. [.] ולכאורה יש להקשות, איזה גילוי האיר או [בב' אלפים תורה] יותר מאשר בב' אלפים תוהו? - שהרי גם בב' אלפים תוהו היו צדיקים כמו חנוך ומתושלח, נח ובניו כו'. אדרבה, אברהם התחבא בבית מדרשו של שם בן נח דווקא, ואם כן איזה גילוי אור התחדש בימי אברהם שהיה בב' אלפים תורה.

הדבר יובן כך, כי אמנם היו קודם (בב' אלפים תוהו) צדיקים גדולים כנ"ל, אך לא פעלו מאומה על אנשי דורם. נח בנה תיבה ק"כ שנים, שלכתחילה הודיע לו הקב"ה קודם למען יודיעם כו', ובנה את התיבה בגלוי

הערותיו של הרבי לילקוט הלכות על נטילת ידיים

מ"רשימותי", והכוונה אכן לרשימות יומנו משנת תרצ"ג, שם מציין שמקור הדברים ב"מכתב אדמו"ר [מוהרש"ב] נ"ע להרני"ב מחורף תרנ"ג", נעתק בספר "תורת מנחם - רשימות היומן" עמ' שכו - שכו.

להלן מכתב מעניין בו משיב הרבי להשגתו של מיישהו להערת הרבי בשיחת ל"ג בעומר תש"ד, וכן התייחסות לכלי נטילת הידיים:

ובמה שהעיר על שצינתי בשיחת ל"ג בעומר למנהג דנטילת ידיים לסעודה ג' פעמים לדעת הריב"א הובא בבית יוסף יורה דעה ריש סימן סט, וקשה לכ[בוד] [תור[תו] דהו[ה] ל[ניה] לציין לשו"ע או"ח ר[יש] ס[ימן] קסב דבהו ידיו מלוכלכות נוטל ג' פעמים כו' - ונימוק שלי:

א) בסקס"ב הוא פסק[ק] ד[ין] השווה לכל נפש, ובשיחה הנ"ל מדבר על[ל] ד[בר] הידור שנהגו חסידים ואנשי מעשה בלבד.

ב) כן שגור בפי החסידים, שהוא המקור שהראה כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) נ"ע להרה"ג וכו' הרמ"מ ז"ל חן כששאלו מפני מה נוטל ג' פעמים לסעודה.

וטעמיה דכ"ק אדמו"ר נ"ע [יש] [ל] [ומר] בפשיטות, כי מנהג אנ"ש הוא לבדוק מתחלה שיהיו הידיים נקיות ואחר כך יטול ג' פעמים. ואם כן אין לזה שייכות לריש סימן קס"ב הנ"ל.

וזאת למודעי, אשר בס[פר] לקוטי מהר"ח [=סטאטמער תר"ס-עא] מביא מס[פר] [כף] הח[נים] דעל-פי האריז"ל יש ליטול ג' פעמים רצופות, אמנם בשאר ספרים מובא מהאריז"ל רק ב' פעמים. עוד כותב אשר הג[און] הצ[דיק] וכו' מהר"ש משינאווע נטל ב' פעמים רצופין ופעם ג' בסירוגין. והגה"צ וכו' מהרצ[בי] מזדיטשוב הכלי דנטילת[ת] [ידי] שלו ה[נה] בן ג' אונים [=ידידות]. עכ"ל.

וכן שמעתי גם מוקגי החסידים שהרה"צ וכו' הר[ב] ה[לל] מפאריטש הכלי שלו דנטילת[ת] [ידי] היה בן ג' אוזניים.

"לא מלאני לבי להגיה בפנים"

בשנת תש"ז עסק הרב ניסן מינדל בתכנון הוצאת ילקוט הלכות, מעין שולחן ערוך, לבני הנוער בארצות הברית. הוא זכה שהרבי יגיה את החומר בהגהה רצינית, בבחינת הדק היטב. גם

אחרי שכבר נערך החומר לדפוס הוסיף הרבי עוד הערות שקלא-וטראי.

צילום של עמוד אחד נדפס ב"מבוא" לספר ניצוצי אור (קה"ת תשנ"ט) עמ' 18. הערה אחת סובבת סביב השאלה לגבי מי שלא בירך על נטילת ידיים קודם התפילה, ששוב לא יברכנה אחר התפילה (ומשם הועתק ב"שערי הלכה ומנהג" כרך ה' עמ' כה"כו):

בעניין על[ל] נטילת[ת] [ידיים], כ[ן] כ[תב] בחיי אדם כלל ז' סעיף ה. משנה ברורה ד סעיף[ק] ט[ן] א. קצור שו[לחן] ע[רוך]. קצות השולחן ב טו. אבל בס[פר] עבודת היום (הובא בתוספת חיים על חיי אדם) כותב שאם עדיין לא אמר שאר ברכות השחר יכול לאמר עתה גם על[ל] נטילת[ת] [ידיים]. -

ולכאורה כל[ל] ז[נה] תמוה, דכיוון שסו[ף] [ק] סו[ף] יתפלל מנחה הרי מחוייב לברך על[ל] נטילת[ת] [ידיים], מטעם ההעברת רוח רעה, ברי[נה] חדשה, וגם הכנה לתפילה. - ומה שיש הפסק גדול עד מנחה, הרי גם עד תפלת שחרית מתארך כמה זמן ולא מצינו חיוב שיסמיך תפלתו לברכת השחר. ובחיי אדם כתב שימתין עד תפלת המנחה ואז יברך והניח בצ[ריף] ע[נין].

וגם דעת רבנו [הזקן] [סימן] נב סוף סעיף א' מדהביא [יש] א[ומרים] שלא יאמר אלקי נשמה ולא הזכיר על[ל] ד[בר] נטילת[ת] [ידיים] משמע דיברך נטילת[ת] [ידיים], מ[כל] מ[קום] כיוון שלא מצאתי לע[ת] ע[תה] חבר לי בזה לא מלאני לבי להג[י]ה בפנים. והנה בחיי אדם שם סעיף ח' ובק[יצור] שו[לחן] ע[רוך] פסקו דגם אלקי נשמה לא יברך. (ובערוך השלחן סו[ף] [סימן] נב מנה עוד ברכות) ובמשנה ברורה [=סימן] וא"ו סעיף[ק] ט[ן] יב לא הכריע בין הדעות אבל דעת רבנו (שם) דיברך.

בשל חשש של קושי בנטילת ידיים הורה הרבי הוראה מעניינת:

בשנת תשי"ח (אגרות קודש' כרך טז עמ' קז) כתב הרבי לוועד כפר חב"ד בקשר לארגון ההתוועדות המרכזית של י"ט כסלו:

ב[מה] ש[כותבים] בהנוגע לסעודה, בכלל ראוי שבעיקר יהי[נה] מיני מזונות... האורחים שלא תמיד נשארים עד גמר ההתוועדות, וכמה פרטים בזה בנוגע לבר[כת] המזו[ן] וכו', נוסף על הקושי בנטילת ידיים כדבעי, לכן כדאית בשביל כאלה

התוועדות במיני מזונות פירות, ומשקה כמובן. עם זה ציין הרבי:

אלא שכיותר ממניין יטלו ידיהם לסעודה כדי שיוכלו לברך ברכת המזון בעשרה, וכן תושבי הכפר אם יטלו ידיהם אין בזה חששא. מאידך חידש הרבי התוועדות שבה נוטלים ידיים, ביום ב' דראש-השנה, בבית מדרשו.

כמו ברכת המזון

רמ"א ועליגאון שי' מביא ב"לקט הלכות ומנהגי שבת קודש" (קה"ת תשנ"ו) עמ' 18 את העובדה הבאה:

אחד שאל את הרבי אם צריכים להיות לבוש לנטילת ידיים בכובע ומעיל, והשיב לו: כמו שנוהגים להתלבש בעת ברכת המזון, כך צריך להיות בעת נטילת ידיים.

מעשה רב

ביומני הרשימות משנת תשכ"ה, שבהם שיחזרו התמימים (הרמ"מ שי' וולף והרה"י שי' אייזנבך) את הנהגותיו של הרבי בענייני נטילת ידיים, נאמר:

"להתוועדות דיום ב' דר"ה נוטל ידיו לסעודה, וכן כל הקהל.

"ג' פעמים על היד הימנית, ג' פעמים על היד השמאלית ועוד קצת ומשפשף ידיו, והכול במידה.

"נטילת ידיו שלאחר [שוכו] מהאוהל - בתוך הבניין. כשחזרו מלוויה נוטל ידיו בחוץ".

פעם אחת, כששב הרבי מהאוהל, ניגש אל הרבי הרב מאיר הייזלר מירושלים ת"ו והושיט ידו לרבי. הרבי לא החזיר לו, מכיוון שעדיין לא נטל ידיו. רק בסיום מנחה ניגש אליו הרבי הושיט לו את ידו, והתנצל על שלא הושיט לו יד לפני כן.

ביומן שנת הקהל תשמ"א יום ב' דר"ה (עמ' 11)

11) נרשם: "נטל ידיו (לפני הנטילה הביט על הציפורניים)...".

התגלית, ההתייחסות והחידוש ההלכתי

בשנת תשט"ז שיגר הרב אריה לויין אגרת לרבי, שמיהר להשיבו (אגרות קודש' כרך יב עמ' קה"ו). הרקע לאגרת זו, בקשתו של הרבי מר' אריה (ראה שם כרך יא עמ' שיב) ש"באם נמצאים אצלו מהני מילי מעלייתא" מרבותינו נשיאנו - ישגרם אליו.

ר' אריה כתב לרבי בקיצור "בהנוגע לענייני רפואה ומבנה הגולגולת" - נושא שעלה בעת ביקורו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע בשנת תרפ"ט ופגישותיו עם הגאון הרב קוק ז"ל, פגישה שבה השתתף גם ר' אריה.

הרבי מתייחס לשמועה ומאשר אותה כפי ששמעה מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ:

כשהתפרסם על תגלית חדשה על-דבר מהלך העצבים בראש, ואחד מבני הבית סיפר זאת בהתפעלות, הגיב כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב שהעניין מופיע מכבר בכתבי חסידות של אדמו"ר האמצעי, והוציא תכריך כתבי חסידות והראה זאת למספר. וסיים שאדמו"ר האמצעי ידע על כך לא בגלל מומחיותו בענייני רפואה, אלא מפני שידע את העניינים כפי שהם בשורשם אצל האדם העליון - אשר האדם כאן למטה נברא בדמותו ובצלמו. ומוסיף הרבי וכותב:

וחייב אדם לומר בלשון רבו, שהוסיף כ"ק מו"ח אדמו"ר, שהאמירה מן הבית הזה היתה בעת שניגב כ"ק אדמו"ר (מוהרש"ב) את ידיו לנטילת ידיים, ובכלל לא היתה דעתו נוחה שיפנו אליו אז בדברים, ולכן בשעת האמירה רק הביט על האומר, ולאחרי ברכת המוציא ענה כנ"ל.

ומלתא אגב אורחא קא'משמע'לן, שיש כוונה לא רק בעת אמירת ברכת הנטילה אלא גם בעת הנגיבה, ובמילא דבור זולתו מבלבל.